

Uniwersytet
Wrocławski

Prawo prywatne międzynarodowe

Prowadzący: mgr **Tobiasz Gajda**

Centrum Badań Problemów Prawnych I
Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej UWr

[Kontakt: tobiasz.gajda@uwr.edu.pl](mailto:tobiasz.gajda@uwr.edu.pl)

Zobowiązania

Umowne

Pozaumowne

Prawo właściwe dla zobowiązań umownych

KONWENCJA o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwarta do podpisu w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 roku

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (WE) Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)

Konwencja Rzymska oraz rozp. Rzym I

- Kiedy stosujemy?

Art. 1 – rozp. Rzym I: *„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do zobowiązań umownych w sprawach cywilnych i handlowych powiązanych z prawem różnych państw”*

Art. 1 – Konwencji Rzymskiej: *„Przepisy niniejszej Konwencji stosuje się do zobowiązań umownych w stanach faktycznych, które wykazują związek z prawem różnych państw. Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się w szczególności do spraw skarbowych, celnych i administracyjnych.”*

Konwencja rzymska

Stosujemy ją:

- W relacjach z **Danią**, która nie przystąpiła do rozporządzenia Rzym I
- W przypadku stosunków prawnych powstałych przed datą wejścia w życie rozporządzenia

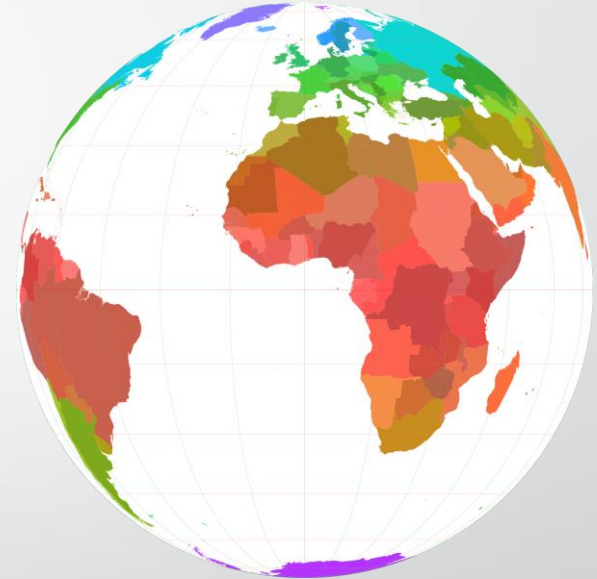
Wyłączenie zastosowania Rzym I

- Zdolność prawna podmiotu
- Zdolność do czynności prawnych
- Umowy „stanu cywilnego”
- Umowy dotyczące testamentów oraz dziedziczenia
- Umowy dotyczące ustrojów majątkowych małżeńskich
- Umowy dotyczące stosunków rodzinnych i opiekuńczych
- Umów dotyczących zbywania zobowiązań wynikających z przenoszenia papierów wartościowych
- Umów o zapis na sąd polubowny

Stosowanie Rzym I

Art. 2 Rzym I

Prawo wskazane przez niniejsze rozporządzenie stosuje się bez względu na to, czy jest ono prawem państwa członkowskiego

Wybór prawa - art. 3 Rzym I

1. Umowa podlega prawu wybranemu przez strony. Wybór prawa jest dokonany wyraźnie lub w sposób jednoznaczny wynika z postanowień umowy lub okoliczności sprawy. Strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego dla całej umowy lub tylko dla jej części.


```
graph TD; A[Wybór prawa] --- B[wyraźny]; A --- C[dorozumiany];
```

Wybór prawa

wyraźny

dorozumiany

```
graph TD; A[Wybór prawa] --> B[Dla całej umowy]; A --> C[Dla jej części];
```

Wybór
prawa

Dla całej
umowy

Dla jej
części

Wybór prawa - art. 3 Rzym I

2. Strony mogą w każdym czasie umówić się, że umowa podlega prawu innemu niż to, które dla tej umowy było uprzednio właściwe na podstawie wcześniejszego wyboru dokonanego zgodnie z niniejszym artykułem lub na podstawie innych przepisów niniejszego rozporządzenia. **Zmiana prawa właściwego dokonana przez strony po zawarciu umowy nie narusza ważności umowy ze względu na formę** w rozumieniu art. 11 ani praw osób trzecich.

Wybór prawa - art. 3 Rzym I

3. W przypadku gdy wszystkie inne elementy stanu faktycznego w chwili dokonywania wyboru prawa właściwego są zlokalizowane **w państwie innym niż państwo, którego prawo zostało wybrane**, dokonany przez strony wybór nie narusza stosowania tych przepisów prawa tego innego państwa, których nie można wyłączyć w drodze umowy.

Wybór prawa - art. 3 Rzym I

4. W przypadku gdy wszystkie inne elementy stanu faktycznego w chwili dokonywania wyboru prawa właściwego są zlokalizowane w jednym lub więcej państwach członkowskich, **dokonany przez strony wybór prawa właściwego innego niż prawo państwa członkowskiego nie narusza stosowania przepisów prawa wspólnotowego**, w odpowiednich przypadkach w kształcie, w jakim zostały one wdrożone w państwie członkowskim sądu, których nie można wyłączyć w drodze umowy.

Prawo właściwe w razie braku wyboru prawa – art. 4 Rzym I ust. 1

umowa sprzedaży
towarów podlega
prawu państwa,
w którym
sprzedawca ma
miejsce zwykłego
pobytu

umowa
o świadczenie
usług podlega
prawu państwa,
w którym
usługodawca ma
miejsce zwykłego
pobytu

umowa, której
przedmiotem
jest prawo
rzeczowe na
nieruchomości
lub prawo do
korzystania
z nieruchomości,
podlega prawu
państwa,
w którym
nieruchomość
jest położona, ale
uwaga na [art. 4
ust. 1 lit. d](#)

umowa
franczyzy
podlega prawu
państwa,
w którym
franczyzobiorca
ma miejsce
zwykłego
pobytu

umowa
dystrybucji
podlega prawu
państwa,
w którym
dystrybutor ma
miejsce
zwykłego
pobytu

umowa
sprzedaży
towarów
w drodze
licytacji
podlega prawu
państwa,
w którym
odbywa się
licytacja, jeżeli
miejsce to
można ustalić

Prawo właściwe w razie braku wyboru prawa – art. 4 Rzym I

2. **Umowa, która nie jest objęta ust. 1** lub której składniki byłyby objęte zakresem więcej niż jednego z przypadków określonych w ust. 1 lit. a) h), podlega prawu państwa, w którym **strona zobowiązana do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy ma miejsce zwykłego pobytu.**

3. Jeżeli ze wszystkich okoliczności sprawy wyraźnie wynika, że umowa pozostaje w **znacznie ściślejszym związku z państwem innym niż państwo wskazane w ust. 1 lub 2, stosuje się prawo tego innego państwa.**

4. Jeżeli **nie można ustalić** prawa właściwego zgodnie z ust. 1 lub 2, umowa podlega **prawu państwa, z którym wykazuje najściślejszy związek.**

Regulacje Szczególne

Umowy przewozu
art. 5

Umowy
konsumenckie
art. 6

Umowy
ubezpieczenia
art. 7

Indywidualne
umowy o pracę
art. 8

Przelew
wierzytelności
art. 14

Przejęcie
wierzytelności
z mocy prawa
art. 15

Konsumenci

Uniwersytet
Wrocławski

1. Bez uszczerbku dla art. 5 i 7 umowa zawarta przez osobę fizyczną w celu, który można uznać za niezwiązany z jej działalnością gospodarczą lub zawodową („konsument”), z inną osobą wykonującą działalność gospodarczą lub zawodową („przedsiębiorca”) podlega prawu państwa, **w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem, że przedsiębiorca:**
 - a) wykonuje swoją działalność gospodarczą lub zawodową w państwie, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu; lub
 - b) w jakikolwiek sposób kieruje taką działalność do tego państwa lub do kilku państw z tym państwem włącznie; a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

2. Niezależnie od ust. 1, dla umowy, która spełnia warunki wymienione w ust. 1, strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego zgodnie z art. 3. **Wybór taki nie może jednak prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie zgodnie z ust. 1 byłoby właściwe w braku wyboru.**
3. Jeżeli nie są spełnione warunki określone w ust. 1 lit. a) i b), prawo właściwe dla umowy między konsumentem a przedsiębiorcą ustala się zgodnie z art. 3 i 4.

Konsumenci – wyłączenia

Uniwersytet
Wrocławski

Ustępów 1 i 2 nie stosuje się do:

- a) umów o świadczenie usług, jeżeli usługi mają być świadczone na rzecz konsumenta wyłącznie w państwie innym niż to, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu;
- b) umów przewozu innych niż umowy dotyczące imprez turystycznych;
- c) umów, których przedmiotem jest prawo rzeczowe na nieruchomości lub prawo do korzystania z nieruchomości, innych niż umowy, których przedmiotem jest prawo do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie;

Konsumenci – wyłączenia

Uniwersytet
Wrocławski

d) praw i obowiązków stanowiących instrument finansowy oraz do praw i obowiązków stanowiących warunki rządzące emisją oraz ofertą publiczną, publiczną ofertą przejęcia zbywalnych papierów wartościowych, jak również subskrypcją i umorzeniem jednostek uczestnictwa w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania, o ile działania takie nie stanowią świadczenia usług finansowych;

e) umów zawartych w ramach systemu objętego zakresem zastosowania art. 4 ust. 1 lit. h).

Przepisy wymuszające swoje zastosowanie

Uniwersytet
Wrocławski

1. Przepisy wymuszające swoje zastosowanie to przepisy, których przestrzeganie uważane jest przez państwo za tak istotny element ochrony jego interesów publicznych, takich jak organizacja polityczna, społeczna lub gospodarcza, że znajdują one zastosowanie do stanów faktycznych objętych ich zakresem bez względu na to, jakie prawo jest właściwe dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.
2. Niniejsze rozporządzenie nie narusza stosowania przepisów wymuszających swoje zastosowanie państwa sądu orzekającego.

Przepisy wymuszające swoje zastosowanie

Uniwersytet
Wrocławski

3. Można przyznać skuteczność przepisom wymuszającym swoje zastosowanie państwa, w którym ma nastąpić lub nastąpiło wykonanie zobowiązań wynikających z umowy, w zakresie, w jakim przepisy te powodują, że wykonanie umowy jest niezgodne z prawem. Rozważając przyznanie skuteczności takim przepisom, uwzględnia się ich charakter i cel oraz skutki ich zastosowania lub niezastosowania.

WAŻNE!!!!

1. Istnienie i ważność umowy lub jednego z jej postanowień ocenia się według prawa, które zgodnie z niniejszym rozporządzeniem byłoby dla niej właściwe, gdyby umowa lub jej postanowienie były ważne.
2. Jeżeli jednak z okoliczności wynika, że nie byłoby uzasadnione dokonywanie oceny skutków zachowania się jednej ze stron według prawa określonego zgodnie z ust. 1, strona ta może – w celu ustalenia, że nie wyraziła zgody na zawarcie umowy – powołać się na prawo państwa miejsca swojego zwykłego pobytu.

Art. 11 Rzym I

1. Umowa zawarta między osobami, które – lub których **przedstawiciele** – znajdują się w tym samym państwie w chwili jej zawarcia, jest ważna ze względu na formę, jeżeli spełnia wymagania dotyczące formy określone przez prawo właściwe dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem lub prawo państwa, w którym umowa została zawarta.
2. Umowa zawarta między osobami, które – lub których przedstawiciele – znajdują się w różnych państwach w chwili jej zawarcia, jest ważna ze względu na formę, jeżeli spełnia wymagania co do formy określone przez prawo właściwe dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem lub prawo państwa, w którym w chwili zawarcia umowy znajduje się którakolwiek ze stron lub jej przedstawiciel, lub prawo państwa, w którym którakolwiek ze stron miała w tym czasie miejsce zwykłego pobytu.

Art. 11 Rzym I

3. **Jednostronna czynność prawna, która odnosi się do umowy już zawartej lub umowy, która ma być zawarta, jest ważna ze względu na formę, jeżeli spełnione są wymagania co do formy określone przez prawo, które zgodnie z niniejszym rozporządzeniem jest lub byłoby właściwe dla umowy, lub przez prawo państwa, w którym ta czynność prawna została dokonana, lub prawo państwa, w którym osoba, która dokonała czynności, miała w tym czasie miejsce zwykłego pobytu.**

4. **Ustępów 1, 2 i 3 niniejszego artykułu nie stosuje się do umów, które są objęte zakresem art. 6. Do formy tych umów stosuje się prawo państwa, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu.**

5. **Niezależnie od ust. 1–4, umowy, których przedmiotem jest prawo rzeczowe na nieruchomościach lub prawo do korzystania z nieruchomości, podlegają wymaganiom dotyczącym formy przewidzianym przez prawo państwa, w którym nieruchomość jest położona, jeżeli zgodnie z tym prawem:**

a) **wymagania te stosuje się bez względu na miejsce zawarcia umowy i prawo dla tej umowy właściwe; oraz b) wymagań tych nie można wyłączyć w drodze umowy.**

Art. 13 Rzym I

Uniwersytet
Wrocławski

W przypadku umowy zawartej między osobami, które znajdują się w tym samym państwie, osoba fizyczna, która miałaby zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych na podstawie prawa tego państwa, może powołać się na brak zdolności prawnej lub zdolności do czynności prawnych wynikający z prawa innego państwa jedynie wówczas, gdy w chwili zawarcia umowy druga strona umowy wiedziała o tym braku lub nie wiedziała o nim z powodu niedbalstwa.

Art. 12 Rzym I Statut kontraktowy

Wykładnia umowy

Wykonywanie
wynikających z niej
zobowiązań

w granicach
uprawnień przyznanych
sądowi przez prawo
procesowe, skutki
całkowitego lub
częściowego
niewykonania tych
zobowiązań,
łącznie z określeniem
wysokości szkody,
w zakresie, w jakim
rozstrzygają o tym
przepisy prawa;

sposoby wygaśnięcia
zobowiązań oraz
przedawnienie i utrata
praw wynikająca
z upływu terminów;

skutki nieważności
umowy.

W odniesieniu do sposobu wykonania oraz środków, które może podjąć wierzyciel w przypadku nienależytego wykonania, bierze się pod uwagę **prawo państwa, w którym następuje wykonanie.**

Dowody art. 18 Rzym I

1. Prawo właściwe dla zobowiązania umownego zgodnie z niniejszym rozporządzeniem stosuje się w zakresie, w jakim zawiera ono odnoszące się do zobowiązań umownych domniemania prawne lub określa ciężar dowodu.
2. Dowód umowy lub czynności prawnej może być przeprowadzony wszelkimi środkami dopuszczalnymi zgodnie z prawem sądu lub zgodnie z jednym z praw, o których mowa w art. 11, według którego umowa lub czynność prawna jest ważna co do formy, pod warunkiem że dowód można przeprowadzić w ten sposób przed sądem orzekającym.

Art. 20 Rzym I

Za prawo danego państwa, wskazane jako właściwe na podstawie niniejszego rozporządzenia, uważa się normy prawne obowiązujące w tym państwie, z wyłączeniem norm prawa prywatnego międzynarodowego, chyba że niniejsze rozporządzenie stanowi inaczej.

Art. 21 Rzym I

Stosowanie przepisów prawa, wskazanego jako właściwe przez niniejsze rozporządzenie, może zostać wyłączone jedynie wówczas, gdy takie stosowanie jest w sposób oczywisty niezgodne z porządkiem publicznym państwa siedziby sądu.

Art. 22 Rzym I

- 1. W przypadku gdy państwo składa się z kilku jednostek terytorialnych, z których każda posiada własne normy prawne dotyczące zobowiązań umownych, dla ustalenia prawa właściwego zgodnie z niniejszym rozporządzeniem każdą jednostkę terytorialną uważa się za państwo.
- 2. Państwo członkowskie, w którym różne jednostki terytorialne mają własne normy prawne dotyczące zobowiązań umownych, nie ma obowiązku stosowania niniejszego rozporządzenia w przypadku kolizji norm wyłącznie takich jednostek terytorialnych.

Dotychczasowa (do 2011 r.) krajowa regulacja kolizyjna, obowiązująca przed rozpoczęciem stosowania ustawy z 4.2.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, nie poświęcała tym kwestiom osobnej uwagi. W literaturze przyjmowano, że powołane zagadnienia podlegają zasadniczej właściwości legis causae, czyli prawu właściwemu dla samej czynności. Specjalne unormowanie w tym względzie po raz pierwszy pojawiło się w Polsce wraz z wejściem w życie w naszym kraju postanowień konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, co miało miejsce 22.1.2008 r.3 Artykuł 8 konwencji był poświęcony istnieniu i ważności materialnej kontraktu i to właśnie on obejmował obie analizowane tu kwestie. Wzmianka o istnieniu umowy musi być bowiem rozumiana – jak będzie o tym jeszcze mowa – jako odniesienie do problemu dokonania czynności prawnej. Z kolei w ramach problematyki ważności materialnej, jednym z istotnych zagadnień podlegających ocenie (choć nie jedynym) jest kwestia dopuszczalności umowy. **Po niespełna dwóch latach obowiązywania w Polsce, konwencja rzymska została zastąpiona rozporządzeniem Rzym I o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, stosowanym od 17.12.2009 r., to jednak sposób wskazania prawa właściwego dla istnienia i ważności kontraktu nie uległ zmianie. Regulacja zawarta w art. 8 konwencji została w całości przejęta przez art. 10 rozporządzenia⁴. Jeżeli chodzi o treść reguły kolizyjnej wprowadzonej przez prawodawcę unijnego, to – jak już powiedziano – doszło tu do przyjęcia zasadniczej właściwości legis causae, której rolę pełni w tym przypadku statut kontraktowy. Statutem dopuszczalności i dokonania umowy obligacyjnej jest zatem prawo właściwe dla tej umowy.**

#1

Obywatel Polski Jan K. (zamieszkały w Radomsku) kupił w dniu 15 maja 2010 r.

od niemieckiego wydawnictwa na aukcji internetowej album fotograficzny.

Strona internetowa,

na której odbyła się licytacja, umieszczona była na serwerach zlokalizowanych

w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Nabywca po 3 dniach od odebrania przesyłki

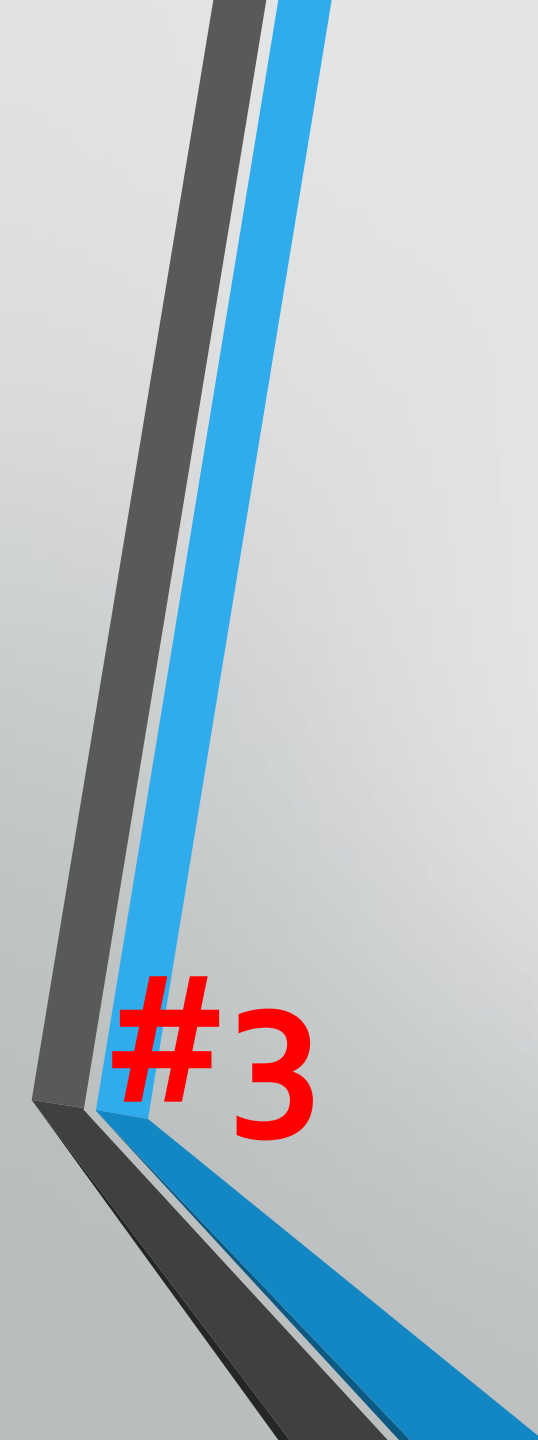
stwierdził, że jest z zakupu niezadowolony i postanowił od umowy odstąpić.

1. Jakie prawo jest właściwe dla umowy sprzedaży, gdy strony nie dokonały wyboru prawa?

2. Jakie prawo mogłoby być przedmiotem wyboru stron?

3. Jakie prawo jest właściwe dla formy czynności odstąpienia od umowy?

#2

Spółka XYZ z siedzibą we Frankfurcie nad Menem zawarła w dniu 20 grudnia 2009 r. z przedsiębiorcą Jacquesem B., mającym siedzibę w Paryżu, umowę, której treścią jest wynajem biurowca położonego w Lozannie, stanowiącego własność spółki XYZ, wraz z zapewnieniem świadczenia usługi cotygodniowego sprzątnia. Strony nie dokonały wyboru prawa właściwego dla umowy.

Wskaż wszystkie możliwe prawa właściwe i oceń, które z nich znajdzie zastosowanie.

#3

Obywatel polski Jan Kowalski wyszukał przy użyciu portalu internetowego ofertę sprzedaży samochodu osobowego zamieszczoną przez Helmuta Schmidta. Jan Kowalski wysłał e-mailem ofertę kupna wyżej wskazanego pojazdu za kwotę 10 000 €, następnie w ciągu dwóch godzin Schmidt odpisał, że przyjmuje ofertę, i zasugerował, aby transakcję sfinalizować za dwa dni, tj. 25 maja 2011 r. Jan Kowalski zgodził się na tę propozycję i dwa dni później udał się do Berlina. Po dotarciu na miejsce okazało się, że Schmidt dzień wcześniej sprzedał samochód innemu Polakowi Janowi Nowakowi, ponieważ ten zaoferował cenę o 1000 € wyższą, a poza tym zjawił się niezwłocznie, zapłacił cenę i odebrał samochód, którym też udał się na terytorium Polski do swojego miejsca zamieszkania, tj. do Ciechocinka. Po trzech miesiącach od powyższego wydarzenia Jan Kowalski otrzymał wezwanie na Komendę Miejską Policji w Poznaniu na przesłuchanie w charakterze świadka. Okazało się bowiem, że Helmut Schmidt handlował kradzionymi pojazdami i samochód, który zaoferował Kowalskiemu, również był kradziony. W oparciu o powyższy stan faktyczny wskaż:

1. Prawo właściwe dla czynności prawnej dokonanej przez Kowalskiego i Schmidta przez Internet.
2. Prawo właściwe dla odpowiedzialności Helmuta Schmidta z tytułu niewykonania zobowiązania z umowy zawartej z Kowalskim.
3. Prawo właściwe dla oceny skuteczności nabycia własności samochodu przez Nowaka.

#4

Obywatel Niemiec zawarł umowę zobowiązującą do przeniesienia własności (art. 155 k.c., który nie posiada swojego odpowiednika w BGB) nieruchomości położonej na wrocławskim rynku z jej właścicielem – wrocławianinem. Prawem rządzącym tą umową zgodnie z wyborem dokonany przez strony było prawo niemieckie. Następnie wezwał sprzedawcę do zawarcia odrębnej umowy przenoszącej własność owej nieruchomości, powołując się na prawo rządzące umową.

1. Czy prawidłowo?
2. A jak sytuacja kształtowałaby się odwrotnie, tj. nieruchomość jest położona w Berlinie, a prawem rządzącym umową jest prawo polskie?

#5

Dziękuję za uwagę! 😊

mgr Tobiasz Gajda

Centrum Badań Problemów Prawnych i
Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej
Uwr

tobiasz.gajda@uwr.edu.pl